

**SİBER MEKÂNININ (CYBERSPACE) VERGİLENDİRİLMESİNİN
GEREKLİ OLUP-OLMADIĞI ÜZERİNE BİR DENEME**

Yrd. Doç. Dr Sultan Baysan(*)

ÖZET

Bu makale siber ortamının vergilendirilmesine ihtiyaç olup-olmadığını ve uluslararası vergi sistemlerinin bilgisayar ortamının vergilendirilmesiyle bir değişikliğe ihtiyaç duyup-duymadığını incelemektedir. Bunu yaparken KDV vergilendirmesindeki dayanıksız tüketim maddelerinin ve hizmet sektörünün vergilendirilmesindeki güçlükler bakmakta, önerilen siber (cyber) vergisini tartışırken bunun avantaj ve dezavantajlarını ortaya koymaya çalışmaktadır. Siber ya da byte vergisi olarak adlandırılan verginin Internet trafiğini azaltmada, gereksiz ve düşük kalitede bilgi sunulmasını önleyeceği düşünülmekte ve bu bağlamda ilgili verginin gerekli olduğu savunulmaktadır. Yine Internet Servis Hazırlayıcıları (Internet Service Providers: ISPs), yazarlar ve bilim adamlarının entellektüel haklarının korunması için ve Internet ağına sahip işyerlerinde çalışanların bilgisayar başında uzun süre kalıp zaman ve işgücü kaybını önlemeye yönelik bu verginin yararlı olacağı üzerinde durulmaktadır. Bu makale ayrıca, yeni vergilendirmenin, çifte vergilendirme, açık ve net olmayan vergilendirme gibi zayıf yanlarını da ele almakta, potansiyel eksikliklerin giderilmesi için çalışılması gerektiğine dikkat çekmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Byte (bit) vergisi, network, siber mekânı (cyberspace), Uluslararası Vergi Sistemleri.

**AN INVESTIGATION ABOUT THE NECESSITY OF A TAX ON
CYBERSPACE**

ABSTRACT

This paper investigates whether there is a need for the taxation of the cyberspace. It also looks shortly at whether there is a need for a revision of the international tax systems. By doing this it looks at the difficulties in the VAT

(*) Balıkesir Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fak. Coğrafya Böl. 10100 Balıkesir, sbaysan@balikesir.edu.tr.

taxation of intangible goods and services. It also discusses the proposed cybertax by giving its advantages and disadvantages. It concludes that the taxing of the cyberspace is a necessary step to help prevent, congestion of the net lines and the provision of irrelevant and poor quality information. It is also a necessary step to protect the Internet Service Providers' (ISPs) property rights, and to improve worker productivity who are 'addictive' to cyberspace. It furthermore, draws attention to the problems of a new taxation, and addresses the need for avoiding potential flaws of for example, double taxation and unclear, uneasy to apply principles.

KEY WORDS: Byte (bit) tax, network; cyberspace, International Tax Systems

1. GİRİŞ

Bugün, siber mekânının (cyberspace) ya da net ortamının vergilendirilmesi konusu tartışılmaktadır. Bu tartışmada netin (network, bilgisayar ağı)¹ vergilendirilmesine gerek olup olmadığı, bu vergilendirmenin avantaj ve dezavantajları ana konulardır (Cordell & ide, 1995; Soete & Kamp, 1996 ve Lejeune, • Vanham, Verimden & Verbeken,, 1998a), Tartışmanın Internet üzerinde dahi devam ettiği gözlenmektedir² Bazı akademisyenler uluslararası vergi sistemleri için byte ya da siber vergisinin yeni sorunlar yaratmayacağını düşünürken (Horner & Owens, 1996: 516 Lejeune ve ark, 1998a: 1), bazdan da netin vergilendirilmesinin ancak yeni bir vergi sistemiyle mümkün olacağını öne sürmektedirler (Lejeune ve ark., 1998a ve 1998b). Lejeune ve ark. (1998a) tartışmayı bir adım ileri götürüp, mal ve hizmet arzını yaratanların ve müşterilerin vergilendirilmesinde arz yeri ve devamlı oturulan yerin esas alınması gerektiğini tartışmaktadırlar. Adı geçen yazarlar (1998a), örneğin bir dükkandan ya da postayla alınan ya da bir bilgisayar ağından indirilen (downloaded) bir software programının vergilendirmesi gibi farklı senaryolar üzerinde çalışmakta, ve Avrupa Birliği (AB) ülkeleri ile bu birlik dışındaki ülkelerde verginin ödenmesinden kimin

¹ Network, birbirine bağlı (interconnected) birçok bağımsız bilgisayardan oluşan ve bu sayede bilgi alışverişi yapılabilen ortamdır (Çubukçu., 1990: 11; Oktay, 1996: 11).

² Bkz. 'The Oppose The Euro Bit Tax' Home Page: <http://www.ispo.ccc.be/rdog/bittax.htm>.

sorumlu tutulacağını, vergilendirme oranının ne olması ve hangi ülkenin vergi oranının kullanılması gerektiğini sorgulamaktadırlar. *Khun ve ark.* (1991:14) Avrupa Birliği'nin (6. Yönetmelik, the Sixth Directive) malın ya da hizmetin üretildiği yeri veya ülkeyi, vergi tahakkuk yeri olarak gösterdiğini belirtmekte, ancak bazı durumlarda müşterinin aldığı hizmetin KDV'sini kendi ülkesinde ödemesi gerektiğini savunmaktadır.

Bu makale, siber mekânının vergilendirilmesinin gerekli olup olmadığını araştıran genel bir çalışma olma niteliği taşımaktadır. Bu nedenle ayrıntılı ticaret işlemleri ve bunların vergilendirilmesi bu çalışmanın dışında kalmaktadır. Bu araştırma byte (bit)³ ya da siber vergisi kavramlarına ışık tutmakta ve uluslararası vergi sistemlerinin yeniden gözden geçirilip-geçirilmemesine gerek olup olmadığını değerlendirmeye almaktadır. Bu amaçla, araştırma siber vergisi düşüncesinin temeline inmekte, ve netteki işlemlerin vergilendirilmesindeki ihtiyacı incelemektedir. Ayrıca çalışma, bugünkü geleneksel vergi sistemleriyle materyal olmayan (dayanaksız) ürün ve hizmetlerin vergilendirilmesindeki güçlükleri ortaya koymaktadır. Yeni vergi önerisinin sunduğu bazı avantaj ve dezavantajlar sunulmakta, buna dayalı sonuçlar ortaya konmaktadır.

Net üzerinde dayanaksız tüketim maddelerinin üretiminde ve ticaretindeki artış, siber ticaretinin vergilendirilmesi düşüncesinde etkili olmuştur⁴. Bilindiği gibi 'geçmişte tükettiğimiz ürünler fiziki bir varlığa sahipti, bununla birlikte bunların üretimi, dağıtımı ve tüketilmesi kolaylıkla vergilendirmeye imkan veriyordu. Üretim içm gerekli olan girdiler kolaylıkla ölçülebiliyor, yaratılan değer sanayide ve dağıtım aşamalarında kolayca izlenebiliyor ve tüketim yen kolaylıkla bulunabiliyordu' (Soete & Kamp, 1996: 2). Bugün ise dayanaksız tüketim

• Byte: Bilgisayar sisteminde en küçük ölçü birimi: 1024 bytes=1 KB, 1024 KB=1 MB, 1024MB=1GB.

⁴ Dayanaksız tüketim maddeleri (intangible goods) reklam hizmetleri, transerler, entellektüellerin mülkiyet hakları (Copyright), patentler, ticari isimler (TM) gibi haklar içeren servisler, danışman, mühendis, avukat, muhasebeci, veri işleme hizmetleri, bankacılık, finansal ve sigorta işlemleri, bir başkası adına çalışan acentaların hizmetleri içine almaktadır (Terra & Wattel, 1993:119).

mallarının üretimi, dağıtımı ve tüketimi daha yaygındır.. Bu nedenle 'bu değer zincirinin geniş bir bölümü görünmez olmaktadır. Öyle görünmez ki büyük bir bölümü [sanki] buharlaşmakta, dayanıklı mal ve hizmetlerle içiçe geçmekte, sonuçta saklı, ölçülemeyen, ama farkedilen, mal fazlalığına neden olmaktadır' (Soete&Kamp, 1996: 2).

Dünyada 90 milyon Internet kullanıcı olduğu,, ye. bunun yarısının ABD'de yaşadığı belirtilmektedir. Internet üzerinde alışveriş 15 milyon aboneli olan ABD'nin en popüler Internet servisi olarak nitelendirilen, America Online (AOL)'da yılbaşı sezonunda 1,2 milyar dolarlık satış yapıldığı, ABD'ii net kullanıcısının 1997 yılbaşında yaptığı alışveriş, 216 dolardan, 1998'de 629 dolara yükseldiği kaydedilmektedir (Cem, 1999: 10). Buna diğer online servisler de eklendiğinde rakamların büyüklüğünü tahmin etmek zorlaşmaktadır.

internetteki ticaret nedeniyle hükümetlerin vergi gelirlerinin azalması konusundaki tahminler büyük miktarlardaki paraya işaret etmektedir. Avrupa Birliği'nin bu tür vergilendirmeye sıcak bakmasının nedeni de buradan gelmektedir. Çünkü, telekomünikasyon, hizmetlerinin, kurulma yeri olarak vergiye tabii olmamaları nedeniyle AB'ne üye olmayan ülkeleri seçmelerinin haksız rekabete yol açtığı ve ilgili üye ülkelerin, gelir kaybına uğradığı düşünülmektedir (CEC, 1997: 2). Newman, ABD'de 'internetin vergiden muaf olan postayla siparişi tercih eden bireysel müşteriler tarafından kullanılması nedeniyle 1995 yılında devlet gelirlerinde 3 milyar dolar bir azalmaya neden olduğunu' belirtmektedir (Soete&Kamp, 1996: 2).

Avrupa'da bankacılık, sigorta ve telefon gibi hizmetlerin Katma Değer Vergisi, KDV (VAT: Value Added Tax) ile vergilendirildiği bilinmektedir. Bununla birlikte siber mekânının kullanılması sayesinde.KDV'den artan oranda bir kaçma olduğu da rapor edilmektedir (Newman; Soete & Kamp, 1996: 2)." Vergisi bulunmayan Internet üzerinden ticaret yapan mal ve hizmet üreticileri ile geleneksel yöntemi kullananlar arasında bir dengesizlik kurulmakta, bu da onların 'rekabet düzeyini düşürmektedir; çünkü, onlar vergiyi ödemek zorunda olan grup

içinde yer almaktadır' (Soete & Kamp, 1996: 2). Bu kişiler ne zaman posta ya da özel ulakla bir mektup gönderseler, vergi ya zarfın üzerindeki puî ile ya da teslimat ücreti ile ödenmektedir. Yine ne zaman bir telefon konuşması yapılsa vergilendirme telefon faturası ile yapılmaktadır. Bunların dışında Soete & Kamp (1996: 2)'a göre arama ve yerel konuşma ücretlerinin KDV'sihariç, elektronik işlemlerde vergi oranı sıfırdır. Ancak belirtilmelidir ki, 1 Ocak 1999 tarihinden itibaren Avrupa Birliği'nde telekomünikasyon hizmeti veren firmalar için KDV vergisi getirilmesi öngörülmüştür. Bu vergi tasansına göre eğer bir telekomünikasyon şirketi AB dışına hizmet götürürse⁵ bu hizmet, vergi dışı kalmakta, bununla birlikte AB içindeki işlemlerde firmanın kurulduğu yer itibariyle firmaya vergi tahakkuk ettirilmesini içermektedir (CEC, 1997: 12). Avrupa Birliği Ekonomik ve Sosyal Komite (ESC, 1997)'nin sunduğu görüşte, AB üyesi olmayan üçüncü ülkelerle yapılan işlemlerde haksız rekabeti önlemek amacıyla 31 Aralık 1999'dan itibaren ya da önerilen kanunun yürürlüğe gireceği tarihe kadar AB üyesi olmayan ülkelerden yapılan her türlü telekomünikasyon hizmetinin vergisinin, müşterinin bulunduğu ve hizmetin alındığı yer olarak kabul edildiği kaydedilmektedir. Butla göre vergi iadesinin de 2001 yılına kadar 8. Yönetmelik uyarınca tahsil edileceği belirtilmektedir. 2001 yılından soma yürürlüğe girmesi planlanan ortak sistemde ise üye ülkelerin oluşturduğu KDV gelirlerinin bir yergi havuzuna alınması ve KDV iadesinin de hizmeti sağlayan girişimcinin, ülkesinden gelir vergisi indirimi olarak geri alması önerilmektedir. Bu yöntemle, vergi ortak bir havuza gideceğinden yanlış vergilendirmenin; hangi üye ülkeye gittiği konusunda sorun yaratmayacağı düşünülmektedir.

Byte vergisi sayesinde örneğin sosyal güvenlik sistemlerinin,;. finanse edilmesi, yeni iş alanları ve gelişmiş rekabet koşullarının artınlaşmada kullanılacak kaynak yaratılması önerilmektedir (Soete & Kamp, 1996: 6). Soete ve

⁵ Bu hizmet, bilgi geçişini, yayılını, işaret, sinyal, yazı, resim ve ses veya teller, radyo, optik ya da elektromanyetik sistemlerle bilginin alınmasını içine almaktadır (CEC, 1997: 10).

Kamp (1996: 6), sosyal güvenlik sistemlerinin byte vergisi ile finanse edilmesinin 'en akıllıca yol' olduğunu, çünkü yeni bilgilerin dağıtımı, iletişim teknolojilerinin ve ortaya çıkmakta olan bilgi toplumunun önündeki adımların devletlerin sosyal politikaları üzerinde baskıya neden olduğu ve bunların özellikle Avrupa ülkeleri için gelişmiş ama pahalı sosyal refah sistemleri yarattığı vurgulamaktadır. Bu nedenle siber mekânını vergilendirmenin ortaya çıkan bu yüksek maliyeti karşılamada önemli bir rol oynayacağı düşünülmektedir

2. NETİ VERGİLENDİRME İHTİYACI

Siber mekânının özellikle ticaretteki kullanımındaki artışla birlikte; malların fiziki olarak dağıtımının daha az olacağı bunun devletin vergi gelirlerinde azalmaya neden olacağı düşünülmektedir. Bu dönem, hâsıl bir ya da iki yüzyıl önce mısır ürününden elife edilen vergi üzerine tartışmalar yapılmakta ise vergilendirmenin net ortamında olması gerektiğini tartışan yeni bir devredir. Geçmiş dönem, dayanıklı ürünlerin vergilendirildiği ve bunlardan kamu kullanımı için vergi gelirleri elde edilen dönemleri ifade etmektedir. Bugün ise dayanıklı mallarla birlikte aynı zamanda dayanıklı olmayan mal ve hizmetlerin vergilendirildiği dönemdir.

Bu vergilendirme hükümetlerin artan harcamalarını karşılamada kullanılmak üzere uygulanmak istenildiği gibi aynı zamanda gereksiz, kalabalık bilgi akışım ve bu nedenle meydana gelen net trafiğindeki karışıklığı ve tıkanmayı gidermek ve nette bilgi sağlayanların entelektüel haklarının korunmasına yardımcı olmayı amaçlamaktadır⁶; Buradan hareketle bit veya byte vergisi⁷ düşüncesi ortaya çıkmıştır. Bu vergi çeşidi 'en doğrudan ve akılcı vergilendirme metodu' olarak rutelendirilmektedir' (Soete & Karrip, 1993:3). Gerdeli ve ide (1995) 'ulusların yeni refahının küresel net ortamında akıp giden trilyonlarca bilgi bytelarında'

Bunlar daha sonraki bölümlerde daha ayrıntılı işlenecektir.

⁶ Siber (cyber) vergisi düşüncesi Cordell ve ide tarafından 1994 yılında bir Roma raporunda doğmuştur (Soete & Kamp, 1996: 1).

olduğunu belirtmektedir (Soete & Kamp, 1996: 3). Bu bytelar birçok işlem, konuşma, ses, video mesajlar ve programların geçişine izin vermektedir. Bu ortam bugünün ekonomisinde bir üretim, dağıtım ve tüketimi simgelemektedir. Değer ise, Cordell ve Ide'a (1995) göre, 'interaktiviteden kaynaklanmakta ve net ortamındaki venmliliği sağlamaktadır'.

Lejeune ve ark.'nın (1998b: 52) sorduğu gibi acaba geleneksel vergi sistemleri yeniden gözden geçirilmeye ihtiyaç duyuyor mu? Elektronik ticaret hacmi coğrafi sınırları çizmeyi güçleştirmekte olduğundan, bu sorunun cevabı olumlu olarak düşünülmektedir. Geleneksel vergi sistemleri kaynak ve oturan yer' prensiplerine bağlı olduğu için vergilendirmenin yeniden gözden geçirilerek özellikle net ticaretinin vergilendirilmesinde yeni prensiplerin belirlenmesi ve elektronik ticaret sınırlarının yeniden incelenmesi gerekmektedir. Çünkü, bir elektronik işlemde 'bir satışın gerçek lokasyonunu belirlemehin, normal bir ticaret anlaşmasını ya da kontratı imzalamaktan veya el sıkılmaktan daha zor' olduğu vurgulanmaktadır (Lejeune ve ark., 1998b: 53).

3. DAYANIKLI OLMAYAN MAL VE HİZMETLERİN KDV İLE VERGİLENDİRİLMESİNDE KARŞILAŞILAN GÜÇLÜKLER

KDV'nin özelliği 'mal ve hizmetlenn üretimin çeşitli aşarنالانında ve üretimindeki değer eklenmesi sırasında vergilendirilebilmesidir' (Soete & Kamp, 1996: 3). Bu değer, AB ülkelerinde ana üretim ve tüketim vergisidir ve 'üretilen dayanaklı tüketim maddeleri ya da hizmetler için bunun ideal' olduğu düşünülmektedir. Çeşitli ara girdilerin eklenmesiyle ortaya çıkan 'katma değer' kolaylıkla sayılabilmektedir. Yine elde edilen son ürün ya da hizmet belirtilen girdilerin ortaya çıkardığı katma değere sahiptir (Soete & Kamp, 1996: 3).

Halbuki bilgi iletişim hizmetlerinde KDV ile vergilendirme güçtür. Çünkü, gerçek ve anlamlı bir katma değerden bahsetmek bunlar için asıl problemi oluşturmaktadır. Soete ve Kamp'ın (1996: 3) not ettikleri gibi 'önceden belirlenmiş bir oranla telefon faturasında bir telefon konuşmasının katma değerini

vergilendirmenin anlamı yok denecek kadar, azdır'. İletişimin maliyeti iletişimin olası değeri ile hiç bir ilişkiye sahip, değil, fakat konuşmanın uzaklık fonksiyonuna (yerel ve uzak konuşmalar) ve zamana (saniye ve dakikalar) bağlıdır. Dayanaksız tüketim malları veya hizmetlerinin; fiziki olarak taşınması azaldığından, kalıcı kuruluş (permanent establishment), kaynağa dayalı vergilendirme ve malların satışının dayanıklı olmayan, mal ve hizmetlerin sunulmasından ayırılması olasılığının yemden incelemeye ihtiyacı bulunmaktadır (Lejeune ve ark, 1998a: 1) Başka bir deyişle, sunulan hangi hizmetin vergilendirileceği konusu oldukça sorunludur.

4. DAYANIKLI OLMAYAN MAL VE HİZMETLERİN VERGİLENDİRİLMESİ

Soete ve Kamp; (1996: ,3) dayanıklı olmayan mal ve hizmetlerin vergilendirilmesinin KDV'ye dayalı vergiler yerine byte vergisi ile gerçekleştirilmesini önermektedir. Yazarlara göre (1996: 3) bu sistem, bilginin kullanılması sırasındaki 'yoğunluğa' ve 'iletişim geçişine' bağlı olarak vergilendirilmesini içermelidir. Bit ya da bytelerin sayısı bize ölçümü yapılabilecek zaman veya uzaklığı işaret eden üniteler olarak sunulmaktadır. Bu nedenle, iletişim sistemlerinde saniye; başına; düşen byte sayısı zaman ve iletişim yoğunluğu arasında doğrudan bir ilişkiyi sunmaktadır,

Siber vergisi byte ölçümlerinin yapılmasını gündeme getirmekte, dolayısıyla bütün iletişim ekipmanında ölçüm araçlarına olan ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle İnternet kullanımının 'kullanıma dayalı fiyatlandırma" ile ölçülmesi gereği ortaya çıkmaktadır (Brody, 1995). Kullanıcılar bugün nasıl elektrik için kilovat/saat ücreti ödüyorlarsa, bundan böyle mesaj ,byte ya da web sayfası başına ücret ödeyeceklerdir (Soete & Kamp, 1996; .8),

Bugün byte vergisinin miktar konusunda öneriler dahi bulunmaktadır. Örneğin Cordell, 1 megabyte için 1 cent (.000001 cent/byte) önermektedir (Soete & Kamp, 1996: 3). Transfer edilen toplam 10^{18} byte için devletin vergi gelinne

eklenen miktar 10 milyar dolar yani Belçika'nın GDP'sinin (Gross Domestic Product) %4'ü olarak hesaplanmıştır (Soete & Kamp, 1996: 4) Bir başka örnek, Hewlett-Packard bilgisayar firmasından verilebilir. Soete ve Kamp (1996: 4) HP başkam olan Lewis Plate'in bir konferansta söylediklerini şu şekilde not etmektedir: Şirket kendi net ağı (intranet) bir ayda 5 terabyte oranı ile kullanmaktadır⁸. Eğer bu intranet bytela hesaplanabilse, 1995 yılında HP'nin toplam dünya gelirlerinin 4.8 milyon dolarının byte vergisine tabii tutulacağı ortaya çıkmaktadır. Bu miktarın şirketin şu andaki karının %1'inden daha azı ettiği kaydedilmektedir.

5. SİBER MEKÂNINI VERGİLENDİRMEİN DEZAVANTAJLARI

Ek vergi gelirleri fikri, birçok insanın bugünkü vergi sisteminin ne şekilde revize edilebileceği, elde edilen gelirin nerede ve hangi amaçla kullanılabileceği üzerinde düşünmesine neden olmaktadır. Bu paranın harcanacağı yerler konusuna daha önceki bölümlerde değinilmişti. Bununla birlikte böyle bir vergilendirmenin uygulanmasına karşı görüşler de bulunmaktadır. Akademisyenler ve diğer bazı net kullanıcıları araştırmalarına devam edebilmek için net ortamındaki sörfün vergisiz olmasını savunur görünmektedir; vergilendirmenin olduğu yerde araştırmaların azalacağına inanılmaktadır. Yine rekabet, gelecekteki iş durumu, enflasyon, dış açılma, internetin geleceği ve konuşma özgürlüğünün de bu vergilendirme ile kısıtlanacağı düşünülmektedir (Blakemore-Noble, 1998: 1).

8 Intranet bir şirketi çeşitli yerlerdeki şubeleriyle bağlayan network ağı, extranet ise çeşitli şirketleri birbirine bağlayan ağıdır (Lejeune ve ark, 1998a: 1). Aynı bina içinde bulunan bilgisayarları bağlayan ağa Yerel Network (Local Area Network, LAN) denir Büyük mesafeler içinde sürekli veri akışını sağlamaya yönelik ağa da Geniş Alan Network'ü (Wide Area Network, WAN ya da Longhaul Network) adı verilmektedir (Oktay, 1996: 12; Çubukçu, 1990: 12). Bilgisayar ağlarının bir şirketin işlemlerini bütünleştirme, anza durumunda yerel ağ üzerindeki bir başka terminalden döküm alabilme, kuruma içinde ofis ya da departmanlar arasında iletişimi sağlamak, uzak veri tabanlarına (database) erişmek ve örneğin bir uçak bileti almak, borsa işlemleri yürütmek, kütüphane doküman taraması yapmak gibi kullanım alanları bulunmaktadır (Çubukçu, 1990: 12).

interneti vergilendirmede bir başka engel de, teknik konulardadır (Soete & Kamp, 1996: 4). Uzmanlara göre bytelar yakında ya da yakın gelecekte yoğun bilgi, akışında geçersiz ölçüm araçları haline gelecektir ve bunların izlenmesi imkansızlaşacaktır (Soete & Kamp,, 1996: 1). Soete ve Kamp'a göre (1996: 4) bytelar uydu iletişiminin, lazer ya da mikro dalga iletişim sistemlerinin yaygınlık kazanmasıyla ve bilgi akışının yoğunluğuna bağlı olarak artık izlenemez konuma geçeceklerdir. Bu anlamda yeni vergi gelirleri elde etmek için byteların vergilendirilmesinden daha uygun alternatif ölçme yöntem ve araçlarına ihtiyaç duyulacaktır. Bu dezavantajları göz önüne alan literatür de artık bilginin ve iletişimin ücretlendirilmesi metodları, özellikle de kullanıma dayalı ücretlendirmeye geçiş üzerinde yoğunlaşmaktadır (Mackie, Mason &, Varian, 1994, Soete & Kamp, 1996:4,).

Daha önceki bölümde byte başına önerilen vergi miktarları konusunda örnekleme yapılmış, bir sonraki bölümde toplanan verginin kullanılacağı alanlar itibariyle yararlı olacağı düşüncesi üzerinde durulmuştu. Burada, optimal vergi oranını belirlemenin, güçlüğüne-dikkat çekilmelidir. Optimal vergi oran konusunda ortalama bir kullanıcı, küçük ve büyük şirketler ve hükümetlerin toplam ek vergi gelirleri açısından ne olacağı üzerinde de bir problem bulunmaktadır (Soete & Kamp,'1996:* 4). Soete ve Kamp (1996: 4) optimal vergi oranını bulmada ne zaman bu konular ana tartışma konusu olsa bunun rekabet ortamına, gelecekteki iş imkanlarına, enflasyona, dışa- açılma, internetin gelecekteki kullanımı veya konuşma özgürlüğüne etkilerinin de tartışmaya açıldığını belirtmektedir. Burada konu geleneksel vergi sistemlerinin bir revizyona ihtiyaç duyup duymadığı üzerene olduğundan bu konular bir başka çalışmanın çerçevesine bırakılmıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi siber mekânının vergilendirilmesinin bir başka dezavantajı 'Internet yayılımına yanlış sinyal verme' kaygısıdır (Soete & Kamp, 1996: i). Belirtilen korur, byte vergisi, konulduğu takdirde netin, potansiyel yatırımları kaybetme tehlikesi üzerine bir kaygısı olarak ortaya çıkmaktadır.

Çünkü, yatırımcının yeni vergi sistemi ile başka alanlara kayabileceği endişesi duyulmaktadır.

6. SİBER MEKÂNINI VERGİLENDİRMENİN AVANTAJLARI

Siber vergisinin en önemli avantajları olarak bilgi kirlenmesinin önlenmesi (prevention of information pollution) ve net trafiğinin azalması gösterilmektedir. Yine önerilen bu verginin hükümetler için ek gelir kaynağı yaratması bir başka yararı olarak görülmekte, böylelikle bu gelirin kamu yatırımlarının karşılanmasında (örneğin sosyal güvenlik sistemleri ve yeni iş alanları yaratılması gibi) önemli rol oynayacağı düşünülmektedir (Soete & Kamp, 1996).

Soete ve Kamp'a göre (1996: 7) 'byte vergisi net teknolojisinin yarattığı bir dışsallığı düşük veya sıfır marjinal maliyetle azaltabilir' ki bu Internet trafiğinin azaltılması ve artan orandaki gereksiz ve işe yaramaz bilgi akışını Engelleme anlamına gelmektedir. Yazarlara göre (1996: 7) 'her ne kadar teknolojik gelişmeler bu sorunu gidermeye yönelik olsa da yeni abonelerin eklenmesi [⁹] ve mulümedya kullanımındaki artışlarla net trafiğinin daha da karışmasına etki edeceklerdir'. Bununla birlikte, byte vergisinin giderek ciddi bir probleme dönüşen net trafiğini azaltmada yardımcı olabileceğine inanılmaktadır. Özellikle, bir net kullanıcısının bir diğennm önüne geçemediğinden, örneğin tıbbi amaçlara hizmet edecek acil bilgi isteklerinin eğlence için kullananlar tarafından engelleneceği düşünülmektedir. Buna örnek olarak Clinton hakkındaki rapora görmek için bilgisayar ortamında meydana gelen kilitlenmeler gösterilebilir. Bu, nedenle, internetin 'tükenebilir kaynak' olması nedeniyle kullanıma dayalı ücretleadirmenin olduğu bir sisteme ihtiyaç hissedilmektedir. Böylelikle Internet trafiğinin bir bölümünün azaltılabileceği düşünülmektedir.

Bilinen bir paradoks vardır ki 'ne zaman bilgi ucuzlasa daha fazla bilgi ortaya çıkmakta', ve 'uygun bilginin seçilmesinin maliyeti ile bu işlemin süre açısından uzunluğu hızla artmaktadır' (Soete & Kamp, 1996: 5). Gereksiz ve 'işe

yaramaz' bilgi ile düşük kaliteli ve dayanaksız bilgilerin sunulması net ortamının bir başka problemidir. Byte vergisinin bu sorunu da çözeceği düşünülmekte, bunun Internet üzerinde bilgi sağlayanları kaliteli-bilgi vermeye zorlayacağı ve internetin daha etkin bir şekilde kullanılacağı farzedilmektedir.

Byte vergisinin, çalışanların verimliliğinin artmasına yardımcı olacağı da belirtilmektedir,, Bunun net ortamına,, sahip olan işyerlerinde kendi işini yapmaktansa,Internet üzerinde uzun süreli sörf yapma alışkanlığı olan, elektronik posta ı mesajları.'gönderen ve oyunlar . oynayan çalışanları engelleyeceği düşünülmektedir (Soete & Kamp, ,1996: 6). Ayrıntılı fatura yöntemi sayesinde nasıl şirketlerde aşın telefon, kullanımı sorunu giderilmişse, kullanıma dayalı ücretlendirme yöntemiyle de net. ortamındaki bu problemin giderilebileceği önerilmektedir, Böylelikle, bu prosedürün bireylerin neti 'kullandıkları kadar' ödemelen ve, aynı zamanda 'kendilerinin izlediklerini bildiklen' ve bu sayede 'ayrıcılıklarını aşırı, şekilde kullarıma arzusunun' önüne geçilebileceği savunulmaktadır (Soete & Kamp, 1996: 5).

Soete ve Kamp (1996: 7) parafından not edildiği gibi byte vergisi aynı zamanda netteki entelektüel hakların (Copyright) iadesi ile ilgili sorunun çözümü için de yardımcı olabilir. Bilindiği gibi Copyright materyali olsa da bilgiler kolaylıkla net ortamından indirilebilir ve illegal olarak kağıt üzerine basılabilir. Bu nedenle, yazarların bu zararlanmanın karşılanması açısından vergilendirmenin önemi ortaya çıkmaktadır. Bu sorun bilgi sağlayanlar, basımevlen ve dağıtımcıların kaygılandırmakta ve neti kontrol eden bir sistem olmadıkça ve hakları korunmadıkça bu kişiler net ortamına, ihtiyatla yaklaşmaktadırlar. Görünen odur ki Internet Servis Sağlayıcılarının (Internet Service Providers: ISPs) ürünlerini, net hatlarında satma konusunda cesaretleri kınlmıştır, Bu nedenle 'yatırımlarını riske atmamayı' istemekte ve net kullanımını azaltmaktadırlar. Bu konuda da cyber ya da siber vergisi uygun bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır, çünkü böylece bu dökümanların kullanımı ayrıntılı faturada olduğu gibi listelenecek ve kullanıma

Internet 1988'den beri her yıl büyüklükte ikiye katlanmaktadır (Soete & Kamp, 1996: 7).

dayalı ücretlendirme ile entellektüel hakların çiğnenmesinin azalacağı düşünülmektedir.

7. SONUÇ

Bu makalenin amacı siber ortamının vergilendirilmesine ihtiyaç olup olmadığına ortaya koymaktır. Yeni bir vergi sisteminin uygulanması ve getireceği değişiklikler bu makalenin kapsamı dışında kalmaktadır. Bununla birlikte bu sorular bir başka araştırma içerisinde gözden geçirilmelidir. Yine net ortamındaki ve internette servis sağlayanların vergiye tabii aktivitelerini ayırt etmek, ticari kuruluşların ödeyeceği vergi miktarlarını hesaplamak, devamlı kuruluş ve transfer ücretlendirmesi ile vergi otoritelerinin ek vergileri harcama alanları konusundaki tartışmalar da konumuz dışında kalmaktadır (ayrıntılı bilgi için bkz. Lejeune ve ark., 1998b).

Byte vergisinin yukarıdaki bölümlerde belirtilmiş avantajları da gözönüne alınarak uygun olduğu düşünülmekte ve bunun uygulanmasının bir gereklilik olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, bugünkü vergi sistemlerinin de bir revizyona ihtiyacı olduğu düşünülmektedir. Geleneksel vergi metodları gözden geçirilirken çifte vergilendirme gibi bazı problemlerin önüne geçilmeli, verginin uygulanması sırasında ortaya çıkabilecek potansiyel engeller dikkatle belirlenmeli ve yeni sistemin tanımları açık, belirgin ve uygulanması kolay olmalıdır (Lejeune ve ark., 1998b: 57).

Yeni siber vergisi uygulanırken eğitim, sağlık, kültürel ve sosyal konular da göz önüne alınmalıdır, internetteki ticaretin vergilendirilmesi düşünülmeli, ancak eğitim kuruluşları, hastaneler, vakıf hizmetleri gibi sosyal içerikli faaliyetler veren kuruluşlar vergi dışı bırakılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Bean, G. (1995) *Internet Server: Construction Kit for Windows®*, John Wiley & Sons, Inc., Canada.
- Blakemore-Noble, K. (1998) 'Euro Bit Tax? Yes, I'm afraid it is true', *The Oppose The Euro Bit Tax' Home Page*, <http://www.business.u-net.com/~amiga/EuroBitTax.htm>,
- Brody, H, (1995) Tinternet@crossroads.\$\$\$', *Technology Review*, May/June.
- CEC (Commission of the European Communities) (1997) *Proposal for a Council Directive amending Directive 77/388/EEC as regards the value added tax arrangements applicable to telecommunications services*, 29.01,1997, COM (97), 4 Final, Office for Official Publications, the European Communities, Luxembourg
- Cem, İ. (1999) *'İnteraktif, Dünya'* Sabah, 8 Ocak, İstanbul.
- Cordell, A. & Ide, T (1,995) 'The New Wealth of Nations' a Club of Rome Report, November.
- Çubukçu, F. (1990) *Network (Bilgisayar Ağları)*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- ESC (Economic and Social Committee of the European Communities) (1997) *Opinion on the Proposal for a Council Directive amending Directive 77/388/EEC as regards the value added tax arrangements applicable to telecommunications services*, 28-29 May 1997, ESC Opinions and Reports Series, Bruxelles.
- Horner, F.M. & Owens, J. (1996) 'Tax and the Web: New Technology, Old Problems', *50 Bulletin of International Fiscal Documentation*, 11/12: 516.
- Khun, W. & Others (1991) *International VAT: A Guide to Practice and Procedures in 21 Countries*, Ernst & Young, London.

- Lejeune, I., Vanham, B., Verlinden, I. & Verbeken, A. (1998a) 'Does Cyber-Commerce Necessitate a Revision of International Tax Concepts?' 1-13, *European Taxation*, International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam, 38: 1, January.
- Lejeune, I., Vanham, B., Verlinden, I. & Verbeken, A. (1998b) 'Does Cyber-Commerce Necessitate a Revision of International Tax Concepts?', 50-58, *European Taxation*, International Bureau of Fiscal Documentation. Amsterdam, 38: 1, February,
- Mackie, Mason & Varian (1994) 'Some FAQ's about Usage-Based Pricing', *the Journal of Economic Perspective*, ?!
- Okday, D. (1996) *Kim Korkar Network 'ten?* Pusula Yay. ve İletişim Ltd., İstanbul.
- Soete, L. & Kamp, K. (1996) 'The "BIT TAX: the case for further research', <http://www.ispo.ccc.be/hlog/bittax.htm>.
- Terra, B. & Wattel, P. (1993) *European Tax Law*, Kluwer Law and Taxation Publishers, Deventer, the Netherlands.